

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31.01.1990, sp. zn. 3 Cz 3/90, ECLI:CZ:NS:1990:3.CZ.3.1990.1

Číslo: 4/1992

Právní věta: Součástí věci není způsobilým předmětem občanskoprávního vztahu, pokud není zákonem jinak. Součástí věci sdílí to, co se po právní stránce týká věci hlavní. Tak tomu je i tehdy, jestliže se v důsledku faktického spojení stala součástí věci hlavní taková věc, která byla věcí samostatnou.

Soud: Nejvyšší soud České soc. rep.

Datum rozhodnutí: 28.04.1990

Spisová značka: 3 Cz 3/90

Číslo rozhodnutí: 4

Číslo sešitu: 2-3

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Právní úkony, Věc

Předpisy: 40/1964 Sb. § 120

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Žalobce se domáhal, aby žalovaným byla uložena povinnost odstranit z pozemku parc. č. 2755/6 v N. vodovodní přípojku, v terénu osazenou nádrž na vodu, betonové schodiště, skalku se skalničkami, okrasné dřeviny a keře a další trvalé porosty, jakož i oplocení, vybudované na hranici s dalšími pozemky. Uvedl, že je správcem uvedeného pozemku, který je ve vlastnictví státu; žalovaní neoprávněně zasahují do výlučného práva žalobce, třebaže jim k užívání pozemku parc. č. 2755/6 nespovídá žádný právní důvod. Žalobce má do budoucna v úmyslu přenechat uvedený pozemek v souladu s příslušným správním rozhodnutím do dočasného užívání místní organizaci Českého zahrádkářského svazu, avšak žalovaní odmítají předměty svého vlastnictví dobrovolně vyklidit.

Okresní soud ve Žďáru nad Sázavou rozsudkem žalobě vyhověl, žalovaným uložil povinnost odstranit z pozemku parc. č. 2755/6 v N. všechny předměty, jejichž odstranění žalobce požadoval, a zdržet se zásahů do vlastnického práva žalobce. Přes skutečnost, že žalobce měl ve věci plný úspěch, nepřiznal soud žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení, neboť v tom, že proti užívání pozemku žalobce neprotestoval od samého počátku, shledal důvody pro postup podle ustanovení § 150 o. s. ř. Žalovaným soud dále uložil povinnost zaplatit soudní poplatek, neboť žalobce, který byl ve sporu úspěšný, byl ze zákona od placení soudního poplatku osvobozen. Po skutkové stránce vycházel soud především ze zjištění, že vlastníkem pozemku č. 2755/6 v N. je stát a že tento pozemek byl přenechán do užívání zahrádkářské organizaci. Protože žalovaní neprokázali žádný právní důvod, který by je k užívání pozemku opravňoval, a protože k uvedenému pozemku vzhledem k ustanovení §

135a odst. 3 o. z. nemohli nabýt ani právo na sjednání dohody o jeho osobním užívání, dospěl soud k závěru, že žalobě o vyklizení pozemku je nutno vyhovět.

Nejvyšší soud České republiky rozhodl o stížnosti pro porušení zákona, kterou podal generální prokurátor ČR, tak, že uvedeným rozsudkem soudu prvního stupně, který nabyl právní moci, byl porušen zákon.

Z odůvodnění:

Podle ustanovení § 120 o. z. je součástí věci vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila. Z uvedeného ustanovení plyne, že součást není způsobilým předmětem samostatných ujednání, ani občanskoprávního vztahu. Je vždy ve vlastnictví vlastníka věci hlavní a sdílí proto rovněž právní osudy této věci. Protože se v důsledku fyzického spojení byť i dříve samostatné věci stane součástí jiné věci hlavní, nabude vlastnictví součástí vlastníka věci i tehdy, vynaložila-li náklad na zabudování, popřípadě i na pořízení součástí věci od vlastníka rozdílná osoba.

Zákonným předpokladem součástí věci je její neoddělitelnost bez současného znehodnocení věci hlavní; je přitom nerozhodné, zda se při oddělení znehodnotí součást. Znehodnocení věci nelze však chápat pouze v úzkém slova smyslu, tedy jako zničení či alespoň podstatné poškození věci hlavní při oddělení součástí; oddělením součástí pozemku se pozemek jako věc hlavní zpravidla fyzicky nepoškodí (znehodnotí), ale sníží se jeho cena; znehodnocení lze tedy chápat rovněž ve smyslu snížení hodnoty a tedy zpravidla i ceny věci. Znehodnocení může znamenat i to, že věc bude na nižší úrovni plnit svoji funkci (znehodnocení funkční 1), a konečně lze uvažovat o znehodnocení z hlediska vzhledu věci (tzv. znehodnocení estetické).

Odlišné vlastnictví porostů od vlastnictví pozemků je v některých případech upraveno zvláštními předpisy (viz např. zákon č. 61/1977 Sb. nebo vládní nařízení č. 47/1955 Sb.). Ve všech ostatních případech zůstávají porosty součástí pozemku ve smyslu ustanovení § 120 o. z. a nemohou být samostatným předmětem práv a povinností; okamžikem fyzického spojení se zemí se stávají vlastnictvím vlastníka pozemku 2). Stromy tedy nejsou po spojení se zemí samostatnou věcí a nemohou vlastnický náleženet nikomu jinému než vlastníkovu pozemku jako věci hlavní; součástí pozemku ve smyslu ustanovení § 120 o. z. jsou rovněž venkovní úpravy (opěrné zdi, dlažby a obruby, vodovodní a kanalizační přípojky, květinová jezírka, venkovní předložené schody, ploty o výšce menší než 100 cm a další).

V této souvislosti není významné, že podle platného cenového předpisu 3) jsou venkovní úpravy i trvalé porosty oceňovány vždy samostatnou položkou a takto se rovněž promítnou v sestavení znaleckého posudku. Samostatnost ocenění součástí pozemku vyplývá ze zvláštností půdy a neznamena, že by součást měla cenu stanovenou podle cenového předpisu i sama o sobě, bez pevného spojení s pozemkem, popřípadě po oddělení od pozemku jako použitý nezabudovaný materiál. Podle cenového předpisu stanovení ceny venkovních úprav a trvalých porostů vždy předpokládá jejich pevné spojení s pozemkem, čímž (s jistým zjednodušením) zvyšuje užitnou hodnotu pozemku a tím i jeho cenu. Tak např. při převodu samostatné zahrady s dlažbami a obrubami neplatí kupující cenu dlaždic a obrubníků, ale cenu pozemku „zlepšeného“ součástmi.

Proto se v projednávané věci trvalé porosty okamžikem jejich pevného spojení se zemí staly vlastnictvím žalobce, ať už je tam vysázeli žalovaní či kdokoli jiný. Totéž platí o zahradním vodovodu jako o součásti pozemku a o okrasných dřevinách či keřích. Mohlo to však platit také o nádrži na vodu, stejně jako o plotě mezi pozemkem parc. č. 2755/6 a pozemky parc. č. 2755/5, 2753/1 a 3799/1 v N.; ohledně právní povahy těchto předmětů soud prvního stupně nezjistil náležitým způsobem skutečný stav věci.

Jestliže žalobce byl vlastníkem předmětů (popřípadě alespoň některých z nich), které byly na pozemku parc. č. 2755/6 v N., nemohla být žalovaným uložena povinnost jejich odstranění. Jestliže tak soud prvního stupně učinil, porušil svým rozhodnutím zákon v ustanoveních § 6, § 120 odst. 1, § 132 a § 153 odst. 1 o. s. ř. ve vztahu k ustanovení § 120 o. z. 4) . Proto bylo důvodné stížnosti pro porušení zákona vyhověno, napadené rozhodnutí bylo zrušeno a věc byla vrácena soudu prvního stupně k dalšímu řízení a k novému rozhodnutí.

Poznámky pod čarou:

- 1) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 23/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 2) Srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 56/1977 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek a rozhodnutí uveřejněné pod č. 4/1980 sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.
- 3) V České republice viz vyhlášku č. 393/1991 Sb. a ve Slovenské republice viz vyhlášku č. 465/1991 Sb.
- 4) ve znění před novelizací zákonem č. 509/1991 Sb.